
仏教の外道化と観念化

Nebudhismiĝo kaj Ideismiĝo de Budhismo

山口真一 / Yamaguti Sin'iti

今の仏教は墮落している、という声をよく聞きます。死者儀礼だけをなりわいとしている寺、僧侶の派手な生活…仏教、というよりも寺や僧侶は常に批判の的となってきました。批判は今に始まったことではありません。昔から常に墮落傾向はあり、それに対する改革運動とのせめぎあいがあるのが仏教の歴史であるともいえるでしょう。

釈尊の入滅後 100 年、教団は上座部と大衆部とに根本分裂し、さらにその 100~300 年後には約 20 の部派に枝末分裂をくりかえした。この時代、出家僧侶達は僧院にこもって教学の研究に打ち込み、その結果として、非常に精緻な教義解釈を生み出していった。その反面、現実には苦悩している民衆から離反する傾向が生まれ、教学研究が自己目的化していく。これを「小乗」、すなわち劣った乗り物であると批判し、自らを「大乘」、優れた乗り物であると称する改革運動が、民衆を基盤として沸き起こってきます。

いわゆる「小乗」は、仏教をいたずらに観念化し、普通の人には理解不可能な理論武装をしていきます。これは墮落の一つの方向です。しかし、「大乘」はどうか、たとえば、民衆の支持をとりつけるために民間信仰の習俗を取り入れたり、民族宗教との融和を図ったため、常に外道化していく危機をは

La nuna budhismo degeneris, tiel oni ofte diras. La temploj, kies sola laboro estas funebraĵo, kaj la bonzoj, kiuj vivas tre lukse... tiaj temploj kaj bonzoj, ne budhismo mem, estis ĉiam kritikataj. Kritiko tamen ne komenciĝis nur nun. Jam de antaŭe degenero ĉiam nestis en budhismo; oni povus diri, ke la konflikto inter degenero kaj reforma movado faras la historion de budhismo.

100 jarojn post la nirvano de Ŝakjamunio la samgo dividiĝis en du sektojn, *theravada* kaj *mahasamghika*, kaj 100 ĝis 300 jarojn ankoraŭ pli poste ĉ. 20 sektoj sinsekve naskiĝis. Tiutempe bikŝuoj loĝis en viharo kaj strebis al studo de budhologio. Pro tio tre sistema kaj fajna dogmatiko ekestis. Sed aliflanke naskiĝis la tendenco forturniĝi de popolo efektive suferanta kaj dogmatiko celis al si mem. Tiu ĉi tendenco estis nomita "hinajano" (malsupera veturilo) el la flanko de reforma movado, sin nomanta "mahajano" (supera veturilo), baziĝinte sur popolo disvolviĝis.

T.n. "hinajano" senutile abstraktigis budhismon kaj armigis sin per teoriumado, kiun ordinaruloj ne povas kompreni. Tio estas unu direkto de degenero. Sed ankaŭ "mahajano" ĉiam havis la krizon de nebudhismiĝo, ĉar ĝi

らんでいました。そうして実際にインドでは仏教は滅びたわけですが、その原因はイスラム勢力の破壊にだけではなく、インド民族宗教に吸収されてしまったことが大きいと思われまゝ。人々は、バラモン教化した「仏教」よりもバラモン教そのものを選んだのです。

同じことが日本でもあります。大教団の墮落を嘆く一部の僧侶たちは、自らは墮落に染まるまいとして人里離れて庵を構え、個人としての覚りを、あるいは安穩を追究しましたが、それはまさしく「大乘」が批判した「小乗」のすがたに他なりませんでした。

私たち一人ひとり、考えてみれば相反する二つの傾向のどちらかに片寄っているのではないのでしょうか。外道化と観念化のどちらかです。外道とは、民族宗教に代表されるような霊信仰、呪術性、魔術性であり、現代仏教にあってもそのような外道化は常に身近なところにあります。それは世俗化といってもいいでしょう。その一方では、世俗を捨てて顧みない、我一人孤高の境地に満足する、という観念化があります。「仏道を願ふといふは、暇ある身に成て、世の事を心にかけて第一の道とす」（徒然草）といわれるような立場です。

外道化と観念化と、そのどちらにも偏らないあり方は多分に困難な道かも知れませんが、自分をはたしてどちらの方向に進んでいるのかと自問してみてもはどうでしょうか。

alprenis manierojn de popola kredo kaj akcelis harmoniigon kun etnaj religioj por kapti la subtenojn de popolo. Fakte budhismo pereis en Hindio; tion kaŭzis ne nur detruado de islamaj potencon sed pli esence ĝia asimiliĝo al hindaj religioj. Hinda popolo preferis brahmanismon al budhismo iĝinta brahmanisma.

La samo troviĝas ankaŭ en Japanio. Kelkaj bikŝuoj, kiuj veas pro degenero de grandaj eklezioj, loĝis izolitaj en ermitejo kaj celis al vervekiĝo aŭ trankvilo kiel individuoj, kio estis nenio alia ol la aspekto de "hinajano" kiun "mahajano" kritikis.

Ĉiu el ni plej verŝajne devias al unu el la du kontraŭstarantaj tendencoj, ĉu al nebudhismiĝo, ĉu al ideismiĝo. Nebudhimo estas kredo al animo kaj magieco, kiujn tipe prezentas etnaj religioj. En la nuna budhismo ankaŭ tia nebudhismiĝo estas ĉiam apud ni. Ĝi povas esti nomata ankaŭ vulgariĝo. Aliflanke estas ideismiĝo, en kiu oni forlasinte vulgaron memkontentiĝas je tenado de sendependa digno. Ekzemple "Eseoj en Nenifaro" skribas, "Deziri al budha vojo estas nenio alia ol fariĝi neokupata kaj neinteresiĝi pri mondaj aferoj."

Estas malfacile devii al neniu direkto, de nebudhismiĝo kaj de ideismiĝo; do kial ne demandi al mi mem, al kiu direkto mi iras?